

Raons per avançar cap un turisme sostenible a Espanya

Aurora Pedro Bueno

El dinamisme mostrat pel sector turístic espanyol en els darrers anys ha estat tan notable que fins al 2017 hem batut rècords en arribades de turistes internacionals. El turisme s'ha posicionat com un dels principals motors de l'economia espanyola i, tanmateix, en uns pocs mesos hem passat a parlar de fre o, fins i tot, desacceleració.

Entre les causes d'aquest canvi destaca la notable reactivació del turisme en alguns països mediterranis competidors, principalment Egipte i Tunísia; la debilitat en el creixement dels principals països emissors i de la demanda interna del nostre país.

Objectiu: més ingressos

La solució passa per maximitzar els ingressos per turisme, aparcant complaences basades quasi exclusivament en nombre (creixent) de turistes. I precisament els ingressos per turisme van tenir un comportament millor que les arribades de turistes internacionals durant la primera meitat del 2018. Potser ha arribat el moment de canviar certes dinàmiques i establir estratègies adequades de desenvolupament sostenible del turisme en el nostre país. I és que, a més, el que es diu "model turístic espanyol" està donant símptomes preocupants d'esgotament.

El cas de Barcelona encenia les alarmes ja fa mesos. Per primera vegada, els veïns s'organitzaren en plataformes reivindicatives del seu "dret" a la ciutat, al seu barri, a poder viure sense la saturació que imposa el turisme massiu als espais públics. Les plataformes col·laboratives, especialment aquelles que han permès convertir habitatges en apartaments turístics contribuïren al malestar (i al rebuig) en provocar augments importants en els lloguers i, en conseqüència, l'expulsió dels més febles dels centres de les ciutats, però també de barris menys centrals on acaben arribant turistes.

I per últim cal destacar la protesta/denúncia de les dones de la neteja per la seua situació laboral: moltes hores de treball per un salari molt baix. Això implica que hi ha models de negoci amb rendibilitats altes a costa de precaritzar extraordinàriament certs llocs de treball en un país en el qual el turisme és un sector principal. Mal símptoma si pretenem que aquest abaste la majoria en els seus beneficis.

Què significa turisme sostenible?

Ens trobem de nou parlant de la sostenibilitat del model, d'obrir el debat i l'acció cap a quin tipus d'activitat turística volem. Però siguem sincers: encara no tenim molt clar què significa un desenvolupament turístic sostenible, més enllà del fet que l'activitat es mantinga a llarg termini.

Hi ha unes altres dimensions de la sostenibilitat que s'han deixat de banda i és aquí on cal enfocar el debat actual, començant per una qüestió de gran importància: el mesurament. A més de les estadístiques habituals (arribades internacionals, ingressos, ocupació turística...) necessitem començar a mesurar la sostenibilitat, malgrat que és un concepte encara poc operatiu i des d'una perspectiva acadèmica.

Es tracta, en definitiva, d'avançar per a tenir més clar on està impactant aquesta activitat i on cal actuar per a mantenir-la a llarg termini, on està fallant en qualitat el turisme i on podem ser més forts en un futur amb major competència –principalment– a la Mediterrània.

Un bon sistema d'indicadors permetrà una gestió més adequada dels impactes. En aquesta línia es manifestava l'OMT en la reunió que tingué lloc a Manila el 2017.

Bones idees, però poques

Existeixen iniciatives valuoses però atomitzades i aïllades, també en l'àmbit de les certificacions. Un país líder en turisme com Espanya hauria de liderar propostes innovadores en aquesta direcció i passar a l'acció en el mesurament, el seguiment i l'avaluació del turisme sostenible. L'impacte d'aquest canvi en el mercat turístic serà positiu si se saben aprofitar les oportunitats. I en aquest context, el debat i el consens en són claus. Per tant, no podem oblidar avançar en la governança turística. És a dir, la revisió del model turístic des de la perspectiva de la sostenibilitat no pot deixar de banda la participació dels agents. És la quarta dimensió de la sostenibilitat: la política.

Un dels temes que repetim a l'alumnat de turisme és que aquesta activitat genera impactes positius i negatius. La política turística és la responsable de maximitzar els primers i minimitzar els segons. Però ha de fer-ho considerant la responsabilitat que representa un sector que consumeix uns recursos de gran valor (paisatgístics, socials, culturals...), que es "privatitzen" per aconseguir ocupació i renda. Per altra banda, el canvi climàtic exigeix unes actuacions imminents si es vol frenar a temps.

Si, efectivament, l'objectiu és que les generacions futures puguin cobrir les seues necessitats, hem de considerar accions que permeten millorar el model per a mantenir una activitat tan important per a l'economia espanyola com és el turisme.